

que de la seva, ultracorregia la diferència): pròpiament com si el lactant introduís un cuny en les caducures. +*Cunyera* [1575: «DE LA PARET Y VOCABLES D'EDIFICAR: *cunyera*, fer la *cunyera* o tasconera: cavare, excavare saxum», OPou, *TbPu.*, 4]; mall., segle XVII i XVIII (*Dag.*). *Quinyol* 'tascó, cuny' ross.: «el Colomer són uns rocs que fan *kipól* al costat del portal de l'església» (Trullars, 1960); *cunhol* en certs parlars occitans, oc. ant. *conhol* «coin». *Encunyar* [1640]; *encuny* [1641], no puc comprovar si ja n'hi ha algun cas en els docs. val. de monederia de c. 1415, p. p. Mateu, *BDC xxxiv*, 108.

¹ «*Cull*» per una espècie de falca de ferro no deu passar de ser un error d'audició de Mn. Griera.

Cunya, V. *cuny* *Cunyada*, V. *cunyat* *Cunyar*, V. *cuny* i *cuina* *Cunyar*, V. *cuina*

CUNYAT, -ADA, era antigament tot 'parent sobrevingut', i ve del ll. COGNATUS, -ATA, 'parent consanguini' (derivat de NATUS 'nascut' amb CON- 'juntament'), que en la baixa època significava 'parent de qualsevol mena' i després progressivament es va especialitzar en el sentit modern. □ 1.ª doc.: *cu<n>iada cugnatum*, a. 1183.

En un doc. de la zona lingüística fronterera, prov. d'Osca (no sé si ja domini aragonès): «don Michael meum *cugnatum*» (Gili, *Hom. MzPi.*, 1925, II, 109); en un del *Cart.* de St. Cugat de 1146 (III, p. 149) tenim el femení ja l'any 1146: «dimito Susanne, mee *cuada*, unum morabitinum» (grafia incompleta i per ny). En el llatí clàssic se solia oposar *cognatus* a *afinis* 'parent sobrevingut', sense matís de més proximitat, però ja en l'Antiguitat, i especialment en el llenguatge dels cristians, es comencen d'usar els dos mots com a sinònims i àdhuc a especialitzar *cognatus* en el sentit de 'cunyat', com ha acabat per establitzar-se en totes les llengües romàniques; per a algun testimoni clar de *cognatus* ja en el S. IV en el sentit modern, veg. *TbLL* III, 1481. D'ús general encara fins als límits de la llengua (*kuyát*, -áda, fins en el Capcir, 1960, notem amb *u* i no *æ*). La *u* en lloc de *o*, comuna amb el cast. *cuñado*, no és més sorprenent que la de *cuidar* o de *cuny*, i es pot explicar com la d'aquests (en català pogué ajudar-hi la substitució, analògica, del fonètic *lonyat* per (a)llunyat, mot antònim); en canvi oc. *conbat*, it. *cognato*, amb els quals ja coincideix la variant capcinera.

El fet és que aquesta *u* és constant des dels orígens, com ja hem vist, car així apareix el mot també en Desclot, OPou (*TbPu.*, 158) i en els antics docs. ross. (dels quals l'*InuLC* aplega una desena des de 1364).

Fins en el nostre baix-llatí, el sentit de 'germà sobrevingut, -uda' és ja clar en diversos docs. (segur en els de 1007, *cognata*, i 1096, -us, citats per Bast.-Bass., 540), en d'altres del S. XI allí citats podria conservar encara l'àmplia aplicació llatina a tots els parents o especialment els sobrevinguts, com constatem encara en el procés de Pere de Palau, Camarasa, 1295-1299: «aquels homeyers — fan guaytes et cerques per tot lo

terme de Camarasa a tot hom, *cuyat* ne parent del dit mort, per ço que no volen fer fyns¹ d'aquel mort ---», «als hòmens de Fluvià, que són *cuyatz* seus, que menacen d'ociure» (CaCandi, *MiHistCat.* II, 174, 185); fets paral·lels constatem en castellà, més o menys fins a la fi de l'Edat Mitjana (DCEC, CUÑADO). Això fa que de vegades fins s'ampliï aquest radi més ample, donant-li un sentit, en vocatiu, com de 'amic', 'ep mestre' (a l'Argentina això és propi de l'ús camperol o «gauchesco»): «diguí a dit Mestre Antoni, que ere allí: —Digau, *cunyat*, què és assò y per què serveix?» (Oliana, a. 1568, CaCandi, o. c. II, 89), cf. *cunyada*, MilàF, *Romllo.*, 218 B (ja en l'ed. de 1853).

DERIV.: *Cunyadejar*. *Cunyadesc* no deu ser 'vincle entre cunyats' en el passatge citat pel *DBal.* del Llibre d'Ajustaments, sinó 'afinitat entre sobrevinguts': «los hòmens --- qui han ab ells algun affinament natural, o de natural *parentesch* o de *cunyadesch*» (també en el doc. de 1323, p. p. Finke, *Acta Ar.* III, 441-2). *Concunyat*, -ada [Lab. 1839]. *Agnat*, 'parent de la part del pare', pres del ll. *agnatus*; com a terme jurídic, o com a adjectiu molt culte, també s'ha usat algunes vegades *cognat*, així com *cognació* i *agnació*.

¹ Com que no ho acabo d'entendre del tot, i no sempre he pogut verificar damunt el ms. aquest text (llegit imperfectament pel publicador), convé no perdre de vista l'*affinament* del doc. de 1323 (infra).

Cunyde, V., amb *cundesc* i *acunydar*, CONDICIA *Cunyidura*, *cunyir-se*, V. *cuny* *Cuot*, V. *cua* *Cuota*, V. *cuota* o *quota*

CUP, del ll. tardà hispànic CŪPUS 'espècie de cubell o barral', derivat del ll. clàssic CŪPA 'bóta'. □ 1.ª doc.: *cub* a. 1045, 1129, etc., i en forma mig llatina el plural *cubos*, en docs. de 949 i d'altres.

«Dono --- et adfirmo *cubos* II et tonnas II, arca I --- portatores III --- mea usubilia ---», a. 929, *Cart.* de St. Cugat I, p. 29; en forma més netament catalana: «dono vobis unum *cub* e una tonna» en un doc. segarrenc de 1129 (Guardialada, MiretS, *RBiblg. Cat.* IV, 1905, p. 13); i, també en aquell cartulari, ja el 1045: «tonna una obtima maior et *cub* un de röver» (II, p. 246), forma que després apareix sovint en docs. de la zona barcelonesa i altres del Principat o del Rosselló: «un *cub* esdogad», a. 1243, *InuLC* i Bast.-Bass, 738-42 (copiós article d'on podem deduir molts detalls de semàntica i de «realia», que no escaurien en aquest llibre). Després aviat la -b s'ensordeix: *cup* en el doc. d'hospitalers de 1373 (MiretS, *TempliH*, p. 556, d'on cito context a propòsit de *folldor*).

Accs. ja documentades des d'antic tenim, en particular, el recipient destinat a trepitjar-hi o fer-hi fermentar el vi: «obrà-hi celler, / torre, aljup, / prempsa, trull, *cup* / e nous vexells», JRoig (*Spill*, 13526); «*cub* hon fan lo vi: lacus; most del peu del *cub* ---», Busa-Nebr.; OPou posa *cup* junt amb la *tina* i altres recipients del «CELLER O BODEGA» (*TbPu.*, 20).

Pròpia del Migjorn del nostre domini continental, i